

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 130 (№ 3)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України

№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 10 від 27 лютого 2018 р.)**Збірник входить до міжнародних баз**

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:**Андрущенко В. П.,**
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Головний редактор:****Вашкевич В. М.,**
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Співредактори:****Акопян В. Г.,**
д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)**Відповідальний секретар:****Халамендик В. Б.,**
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**Редакційна рада:****Андрущенко В. П.,** д-р філос. наук
проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член – кор. НАН України
(Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)**Редакційна колегія:****З історичних наук:****Войцехівська І. Н.,** д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)**Стоян Т. А.,** д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)**З філософських наук:****Абасов А. С.,** д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Куцепал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїпко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терепишич С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тещлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)**З політичних наук:****Андрусишин Б. І.,** д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук С. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)**Гілея:** науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 130 (3). – 470 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

УДК 377(477.44):94(=411.16)–055.2«18»

Богатчук С. С.,

кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України та філософії,
Вінницький національний аграрний університет
(Україна, Вінниця), svetabogatchuk@ukr.net

Діяльність вінницького жіночого єврейського училища наприкінці XIX ст.

Відповідно до наукових та архівних джерел, статистичних даних в статті розглядається діяльність вінницького приватного жіночого єврейського училища, що почало працювати наприкінці XIX ст., як один з навчальних закладів освіти на Поділлі.

Науковим дослідженням розглядається діяльність жіночих навчальних закладів Вінниці другої половини XIX ст.

З другої половини XIX ст., коли на території Російської імперії відбуваються зміни соціально-економічного життя, ці процеси не обминули й освітянську сферу. В цілому по країні, в тому числі, й на Поділлі, поступово відкриваються навчальні заклади різного спрямування. Це початкові школи, гімназії, училища.

Проаналізовано, що в зв'язку з тим, що євреї склали по кількості населення третє-четверте місце, було визнано необхідність відкрити для них спеціальні школи, училища, гімназії для покращення освіти. Відповідно статистичних даних XIX ст. у складі єврейського населення переважали жінки. Тому було прийнято рішення про відкриття училищ для єврейських жінок, особливо, з малозабезпечених сімей.

Ключові слова: Подільська губернія, Вінниця, освіта, жіноче єврейське училище.

Дослідженню цієї проблеми присвячено наукові праці українських істориків, зокрема Л. С. Анохіної [1], М. Г. Вороліса [2], О. Ф. Кошолоп [3], В. В. Кононенко [4], Т. Морголіса [5], М. А. Тростогона [6], О. Юрченко [7]. У своїх публікаціях вони звертали увагу лише на окремі аспекти цієї теми.

Мета запропонованої статті – проаналізувати розвиток жіночої освіти на Поділлі, зокрема, серед єврейського населення, здійснити комплексний аналіз діяльності приватного жіночого єврейського училища в Вінниці наприкінці XIX століття.

В другій половині XIX ст. царський уряд, запроваджуючи різні реформи в державі, проводить й не менш важливу освітянську, відкриваючи початкові й середні навчальні заклади, які необхідні були й для Подільського регіону.

Так, в 1887 р. на Поділлі працювало шість закладів освіти, в яких навчалось 1741 дітей, що становило 1,9% від загальної кількості числа учнів у губернії. За матеріалами першого Всеросійського перепису населення 1897 року в Подільській губернії мали освіту лише 468769 осіб (15,5%), у т.ч. у містах – 85008247 (33,8%). Серед селян не було жодного, хто мав би вищу або середню освіту. Жінок з освітою на Поділлі було 109771 (30,6%). Серед населення різного віросповідання найбільший відсоток освічених людей склали євреї (21,7%) та протестанти (71,4%). Основну частину неписьменних (85,5%) склали селяни, робітники, ремісники [8, с. 4–9].

Питання жіночої середньої освіти в Подільській губернії було вперше вирішено у 1867 р., коли в губернському центрі була відкрита перша російська жіноча гімназія (Маріїнська). Вона знаходилась у підпорядкуванні Головної ради жіночих навчальних закладів відомства імператриці Марії Федорівни. Це була єдина на Поділлі жіноча гімназія цього відомства, яка проіснувала понад 50 років – з березня 1867 до кінця 1917 р. [2, с. 60].

Необхідно відзначити те, що в другій половині XIX століття Подільська губернія була поліетнічним регіоном, в якому, за даними Всеросійського перепису населення 1897 р., українці склали 80,9% від всіх мешканців Поділля, росіяни – 3,3%, поляки – 2,3% [9, с. 3].

Після реформ 60–70-х років XIX ст., крім державних єврейських навчальних закладів, з дозволу уряду відкриваються приватні чоловічі та жіночі школи.

3 травня 1882 року були прийняті «Тимчасові правила», що суттєво обмежували розвиток національного життя євреїв. Система освіти єврейських громад прив'язувалася до зони осілости та відповідної квоти на навчання в навчальних закладах. В середніх та вищих навчальних закладах, що користувалися правом державного, ця квота була на рівні 10% (сюди входило й Поділля) [4, с. 178].

Подільська губернія була включена у «смугу осілости» єврейського населення й стала одним із найбільш заселених євреями регіонів не тільки України, а й імперії. На 1897 р. в губернії проживало 370617 євреїв, що становило близько 12,3% усього населення регіону, із них найбільше жінок [8, с. 648–649].

Не в кращих умовах відбувався освітній розвиток і єврейського населення.

Необхідно відзначити, що єврейські діти, що вступали до російських шкіл, відчували себе там некомфортно. Значною мірою негативне ставлення до єврейської спільноти та їх навчальних закладів формувала політика російського самодержавства [7, с. 94]. Тому, на початку 70-х років XIX ст. по всій Російській імперії почали відкривати училища для дітей єврейської національності (єврейське училище в Санкт-Петербурзі, Одесі, Могилеві) [5, с. 1].

Отже, на кінець XIX ст. в Україні, зокрема, й на Поділлі, були відкриті навчальні заклади різного ступеня, де навчалися єврейські діти. Серед них переважали однокласні навчальні єврейські училища, обцинні (громадські Талмуз–Тори, приватні жіночі та чоловічі єврейські училища). Крім цього, існували єврейські учительські інститути, випускники яких направлялися на роботу в училища. Самі єврейські училища розташовувалися в повітових містечках, як–то: Житомирі, Вінниці, Дунаївцях, Літині [6, с. 16].

У Вінницькому повіті проживали 31 тис. євреїв. Поширеним заняттям серед євреїв Вінниці було кравецьке ремесло і торгівля продуктами сільського господарства [7, с. 87].

Важливим елементом традиційної єврейської освіти наприкінці XIX – на початку XX століття були Талмуд–тори – школи для навчання сиріт і дітей з бідних єврейських родин, що утримувалися на кошти єврейських громад та на пожертви заможних євреїв, а також за рахунок надходжень від коробкового збору. Хоча в цей період зміст навчання в них дещо змінився. Крім традиційних єврейських релігійних дисциплін (П'ятикнижжя, давньоєврейську мову, Біблію і Талмуд), почали викладати і деякі світські науки. Кількість цих навчальних закладів також була досить значною [6, с. 18–19].

Наприкінці XIX ст. на Правобережжі починають відкриватися приватні єврейські чоловічі та жіночі училища, що давало можливість здобувати освіту. Хоча й тут не обійшлося без пильного ока держави: приватні

єврейські училища дозволялося відкривати лише тим, хто отримував від влади «підтвердження моральної та політичної надійності» [10, с. 16].

В 1877 році в Вінниці було відкрито двокласне початкове чоловіче єврейське училище, яке розташовувалося в найманому будинку за 825 крб., при училищі існував підготовчий клас. На утримання училища використовувалися суми, виручені з продажу свічок (свічковий збір) – 4031 крб. 92 коп. В ньому навчалось 134 хлопчики. Лише 10 закінчили училище успішно через високі вимоги вчителів [6, с. 17].

Саме в кінці XIX ст. почали звертати увагу на необхідність сприяти поліпшенню матеріального становища єврейської жінки, а також підняти її розумовий і моральний рівень.

Серед збіднілого населення Вінницького повіту помітною популярністю користувалось засноване у 1887 році жіноче єврейське училище з безкоштовним при ньому рукодільним класом, засновницею якого була Мінна Рубінштейн. Викладачами працювали Ілля Рубінштейн, В. Ейдельмашан, Маргарита Горенштейн, Аврам Скульський та Марія Ліницька. Усі вони закінчили Житомирський єврейський педагогічний інститут. Необхідно додати, що вчителі не тільки мали відповідну освіту, а ще дотримувалися актуальних дидактичних та методичних принципів навчання, послідовно й постійно вимагали від своїх учнів глибокого й повного засвоєння матеріалу [6, с. 19].

Щороку тут навчались 50–60 і більше дівчат з бідних єврейських родин. Вони вивчали грамоту, рахунок і жіноче рукоділля. Найбільше увагу приділяли вивченню російської мови на протязі двох років, як розмовної, яка необхідна в побуті. З відкриттям училища запровадили вивчення й німецької мови, та проаналізували, що по закінченню курсу знання мови не будуть в нагоді. Краще зосередити зусилля вчителів на опануванні рукоділля та шиття [11, арк. 37].

При викладанні єврейських предметів звертали увагу на вивчення ученицями правил жаргонного письма, початкових правил єврейської мови, знання катехізису, найнеобхідніших молитов та біблійної історії. Усі ці предмети викладалися виключно російською мовою згідно програми навчання для єврейського училища, що не заперечувалося батьками учениць. Викладання даних предметів доручалося досвідченому вчителю.

З російської історії та географії учні отримують знання відповідно програми державних училищ Південно–Західного краю [12, с. 16].

Особливу увагу приділяли виховній роботі серед дітей, що відображалось в знайомстві з правилами моральності, в повазі й любові до релігії, любові до своєї батьківщини, та особливого благоговіння до священної особи Государя Імператора, любові та повазі до батьків та наставників.

Керівництвом училища було прийнято рішення щодо проведення 1–2 рази в тиждень співів російських, древнєврейських та найкращих жаргонних народних пісень, а також молитви, щоб запобігти негативному впливу вуличних непристойних пісень.

За відгукми батьків учениці отримали в училищі прекрасні правила акуратності, порядності, навчилися володіти собою, стали більш дисциплінованими, що викликало тільки задоволення. Викладачі училища,

самі виховані в умовах суворої дисципліни, відповідно вимагали й від своїх учениць [12, с. 16].

Приймаючи дітей до училища, керівництво враховувало спроможність батьків оплатити навчання. Серед батьків учениць були робітники різних професій: музиканти, торгівці, приватні вчителі та інші, які не завжди могли оплатити навчання своїх дітей повністю. Та все ж таки, більшість коштів для утримання закладу надходили: від батьків, з сум коробочного збору, субсидій Комітету Ремісничого Фонду, а також від Товариства поширення освіти між євреями в Росії [13, с. 8]. До того ж, було проаналізовано, що навчання дітей з різних соціальних станів благотворно впливає на виховний процес.

В 1892 році училище, завдячуючи матеріальній допомозі Комітету Ремісничого Фонду, відкрило рукодільний клас. Вирішено було надати можливість малозабезпеченим ученицям навчатися шити, що могло б допомогти в їх подальшому житті заробити на прожиття. Перші два роки їх навчання повністю покривала субсидія цього Фонду. Впродовж 6 років в ньому цілком безкоштовно навчалися 57 єврейських дівчат від 3 місяців до 5 років [11, арк. 11].

Утримання рукодільного класу вимагало значних затрат: на одну ученицю – 10 крб. За 15 дівчат виходило 150 руб. Це були немалі кошти, в важкі роки засновниця училища сама проводила заняття з рукоділля. До того ж, дівчат навчали російської та єврейської початкової грамоти тому, що вони не мали можливості навчатися в звичайній школі. В 1897 р. запросили майстриню, яка відібрала 12–15 дівчат, навчала їх виключно шиттю, утворивши майстерню. В майстерні учениці навчалися шити білизну, сукні, навіть, отримували замовлення від людей, не пов'язаних з навчальним закладом. Комітет Ремісничого фонду виділив в тимчасове користування швейну машинку за 70 крб.

В 1897 р. після п'ятирічного навчання найкраща випускниця училища була рекомендована до вступу до Вінницької жіночої прогімназії Олени Родіонівни Холодикової на пільгових умовах оплати [11, арк. 42]. Дана гімназія була утворена згідно наказу Попечителя Київського учбового округу [2, с. 135–136].

Засновники училища, незважаючи на важкий матеріальний стан закладу, у лютому 1897 р. відкрили суботні класи для допомоги єврейським дівчатам, які не вміли писати й читати, не мали можливості отримати освіту. Їх безкоштовно навчали грамоті [13, с. 8].

Окремі жителі Вінниці в скрутні для училища часи приходили та викладали рукоділля безоплатно, приносили книжки (167 шт.), одяг для найбільш бідних учениць. Так, Розалія Вікторівна Райхер дала 5 крб. на придбання єврейських підручників. За 10 років роботи (1887–1897) училище закінчило 505 випускниць, 153 – безкоштовно [11, арк. 39зв].

Керівництвом, учениці та випускницями училища завдячували своїм спонсорам, які допомагали з оплатою за навчання найбільш бідних дітей, чим дозволили їм отримати освіту для майбутнього життя.

Необхідно відмітити, що важливі урядові рішення щодо відкриття навчальних закладів для дітей єврейської національності було актом великої гуманності. В звичайних школах й училищах цим дітям важко було пристосуватися. Не всі єврейські родини могли оплатити

навчання. Тому дітей ще маленькими віддавали до важкої роботи.

Отже, відкриття приватного жіночого єврейського училища в Вінниці надало можливості дівчатам з бідних єврейських сімей отримати основи грамоти, релігії, історії, а також навчитися шити та різним видам рукоділля.

Список використаних джерел

1. Анохіна Л. С. З історії освіти у м. Вінниці (II пол. XIX – поч. XX ст.) / Л. С. Анохіна // Подільська старовина: наук. зб. – Вінниця, 1998. – С.91–117.
2. Вороліс М. Г. Стан початкової освіти в деяких регіонах України наприкінці XIX – поч. XX ст.: згадуються навч. закл. Поділ. губернії / М. Г. Вороліс // Наукові записки Вінниць. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія: зб. наук. пр. – Вінниця, 2009. – Вип.15. – С.59–61.
3. Кошолоп О. Ф. Розвиток єврейської освіти на Поділлі в 1914–1920 рр. / О. Ф. Кошолоп // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2011. – №3. – С.88–93.
4. Кононенко В. В. Національна освіта єврейських громад Поділля // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення: матеріали XXIII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. 20–21 жовт. 2011 р.: до 100-річчя заснування ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – С.177–181.
5. Морголіс Т. К. Школьному вопросу // Восход, 1887. – Май. – С.1–5.
6. Тростогон М. А. Початкова єврейська освіта у Вінниці в кінці XIX – початку XX ст. / М. А. Тростогон // матеріали другої історико-краєзнавчої конференції «Вінниця: минуле і сучасне», присвяч. 50-річчю визволення м. Вінниці від німецько-фашистських загарбників. – Вінниця, 1994. – С.16–18.
7. Юрченко О. Розвиток освіти на Поділлі на початку XX ст. // Вісник КНЛУ. Серія: Історія, економіка, філософія. – 2015. – Вип.20. – С.87–98.
8. Подольская губерния // Еврейская энциклопедия: свод знаний о еврействе и его культуре в прошлом и настоящем. Т.12: Обычай – Проказа / ред. А. Гаркави, Л. Кацинел'сон. Санкт-Петербург: Изд. О-ва для Науч. Еврей. Изданий и Изд-ва Брокгауз–Ефрон, (1912). – С.647–651.
9. Первая Всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г. XXXII. Подольская губерния. – 1904. – 285 с.
10. Кричкер О. Ю. «Історія». – Наукові праці. – Вип.159. – Т.171.
11. Державний архів Вінницької області. – Ф.230. – Оп.1. – Спр.677.
12. Отчет попечителя Киевского учебного округа о состоянии еврейских училищ за 1889 год. – К., 1890. – 25 с.
13. Орловский Л. О. Стан єврейської освіти Поділля у другій половині XIX – початок XX ст. // Сборник научных статей. Научный поиск. Сопот. 30.10.2015 – 31.10.2015. Часть 6. – С.7–12.

References

1. Anohina L. S. Z istorii' osvity u m. Vynnyci (II pol. XIX – poch. XX st.) / L. S. Anohina // Podil's'ka starovyna: nauk. zb. – Vynnycja, 1998. – S.91–117.
2. Vorolis M. G. Stan pochatkovoї osvity v dejakyh regionah Ukraїny naprykinci XIX – poch. XX st.: zhadujut'sja navch. zakl. Podil. gubernii' / M. G. Vorolis // Naukovi zapysky Vynnyci. derzh. ped. un-tu im. M. Kocjubyns'kogo. Serija: Istorija: zb. nauk. pr. – Vynnycja, 2009. – Vyp.15. – S.59–61.
3. Kosholap O. F. Rozvytok jevrejs'koi' osvity na Podilli v 1914–1920 rr. / O. F. Kosholap // Zbirnyk naukovykh prac' Hmel'nyc'kogo instytutu social'nyh tehnologij Universytetu «Ukraїna». – 2011. – №3. – S.88–93.
4. Kononenko V. V. Nacional'na osvita jevrejs'kyh gromad Podillja // Osvita na Podilli: mynule ta s'ogodennja: materialy XXIII vseukr. nauk. ist.-krajezn. konf. 20–21 zhovt. 2011 r.: do 100-ričchja zasnuvannja VДPU im. M. Kocjubyns'kogo. – Vynnycja, 2011. – S.177–181.
5. Morgolis T. K. shkolu'nomu voprosu // Voshod, 1887. – Maj. – S.1–5.
6. Trostogon M. A. Pochatkova jevrejs'ka osvita u Vynnyci v kinci XIX – pochatku XX st. / M. A. Trostogon // materialy drugoi' istoriko-

krajeznavchoi' konferencii' «Vynnycja: mynule i suchasne», prysvjach. 50–ričchju vyzvolennja m. Vynnyci vid nimec'ko–fashysts'kyh zagarbnykiv. – Vynnycja, 1994. – S.16–18.

7. Jurchenko O. Rozvytok osvity na Podilli na pochatku XX st. // Visnyk KNLU. Serija: Istorija, ekonomika, filosofija. – 2015. – Vyp.20. – S.87–98.

8. Podol'skaja gubernija // Evrejskaja jenciklopedija: svod znanij o evrejstve i ego kul'ture v proshlom i nastojashhem. T.12: Obyčaj – Prokaza / red. A. Garkavi, L. Kacnel'son. Sankt–Peterburg: Izd. O–va dlja Nauch. Evrej. Izdanij i Izd–va Brokgauz–Efron, (1912). – S.647–651.

9. Pervaja Vseobshhaja perepis' naselenija Rossijskoj imperii 1897 g. XXXII. Podol'skaja gubernija. – 1904. – 285 s.

10. Krichker O. Ju. «Istorija». – Naukovi prac. – Vyp.159. – T.171.

11. Derzhavnyj arhiv Vynnyci'koi' oblasti. – F.230. – Op.1. – Spr.677.

12. Otchet popechitelja Kievskogo uchebnogo okruga o sostojanii evrejskikh uchilishh za 1889 god. – K., 1890. – 25 s.

13. Orlovskij L. O. Stan jevrejs'koi' osvity Podillja u drugij polovyni XIX – pochatok XX st. // Sbornik nauchnyh statej. Nauchnyj poisk. Sopot. 30.10.2015 – 31.10.2015. Chast' 6. – S.7–12.

Bohatchuk S. S., candidate of historical sciences, the senior lecturer of Faculty of and philosophy of the Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), svetabogatchuk@ukr.net

Activity of the Vinnytsia Women's Jewish School at the end of the nineteenth century

According to scientific and archival sources, statistical data in the article is considered the activities of the Vinnytsia private women's Jewish school, which began working in the late nineteenth century as one of the educational institutions in Podillya.

Scientific research studies the activities of women's educational institutions of Vinnytsia in the second half of the nineteenth century.

From the second half of the nineteenth century, when changes in the socio-economic life took place on the territory of the Russian Empire, these processes did not overlook the educational sphere. In general, in the country, including in Podillya, gradually opened educational institutions of different directions. These are elementary schools, gymnasiums, colleges.

It is analyzed that in view of the fact that Jews comprised the third to fourth place among the population, it was recognized that it was necessary to open special schools, colleges, high schools for improving their education. Accordingly, the statistics of the nineteenth century in the Jewish population, women predominated. Therefore, it was decided to open schools for Jewish women, especially from poor families.

Keywords: Podillya province, Vinnytsya, education, women's Jewish school.

* * *

УДК 930:59(437.4)

Романенко Г. В.,
кандидат юридичних наук (Україна, Київ),
GennadyRomanenkoPR@gmail.com

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПОРОДИ ГУЦУЛЬСЬКОГО КОНЯ В ГАЛИЧИНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Вивчаються проблеми збереження і популяризації розведення породи гуцульського коня у Галичині в останній третині XIX – на початку XX ст. У цей період поголів'я відчутно скорочувалось, порода деградувала через змішування з іншими расами. Аби зупинити негативні процеси, місцева влада за підтримки ентузіастів розведення цієї породи почала організовувати виставки гуцульського коня та їх преміювання. До початку Першої світової війни у Карпатах з'явилась мережа парувальних пунктів, куди були закуплені жеребці гуцульської породи, а селянам надавались дотації на розведення і утримання коней для потреб армії. Загалом вжитого комплексу заходів виявилось не достатньо, аби переломити тенденцію до зменшення поголів'я гуцульських коней в карпатському регіоні, проте самий досвід збереження породи і заохочення до її розведення є цікавим предметом для вивчення і порівняння із сучасними практиками в цій сфері.

Ключові слова: історія конярства, гуцульський кінь.

Унікальна порода гуцульського коня – важлива складова української культурної та природної

 ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Пилипчук О. О. Дослідження проблем рецепції римського права в Київському юридичному товаристві	7
Богатикова О. В. Місце Григорія Павлуцького (1861–1924 рр.) у громадському житті України кінця XIX – початку XX ст.	12
Скоков О. Д. Час заснування навчального закладу в м. Острозі в історіографії середини XIX – початку XXI ст.	16
Перепелюк О. М. Підготовка учителів церковного співу в Київській єпархії кінця XIX століття	22
Богатчук С. С. Діяльність вінницького жіночого єврейського училища наприкінці XIX ст.	25
Романенко Г. В. Збереження та популяризація породи гуцульського коня в Галичині в останній третині XIX – на початку XX ст.	27
Романцова Н. І. Інавгураційна лекція М. Грушевського у Львівському університеті. історіографічний аспект проблеми	31
Дегтярьов С. І. Політика українізації уряду Української Держави (до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.)	34
Гай–Нижник П. П. Олександр Севрюк і його роль під час перемовин й укладання Мирного договору між УНР та Центральними державами у Бересті (січень – лютий 1918 р.)	37
Варгатюк С. В. Боротьба дипломатичного корпусу Директорії УНР з окупацією Польщею Західної України	44
Харламов М. І., Логовський І. М. Особливості стану протипожежної охорони промисловості України у 1925–1926 роках	47
Макарчук С. С. Справа миколаївського прокурора В. К. Мислова	50
Bratus I. V., Tsomyk M. Yu. The 76th anniversary of the tragedy of Babi Yar: historical and cultural aspects (76-річчя трагедії Бабиного Яру – історико-культурологічний аспект)	55
Шишкін І. Г. Західна Україна у стратегічних планах Армії Крайової в роки Другої світової війни	57
Чуйко Р. В. Відбудова мережі регіональних архівних установ України в післявоєнний період (1944–1950 рр.). Історіографія проблеми	60
Диптан Л. С. Організаційне забезпечення медико-санітарного обслуговування репатріантів на території Української РСР у 1944–1947 рр.	64
Лановюк Л. П. Історія сіл як суб'єкт суспільної пам'яті про Другу світову війну	69
Сірук Н. М. Відомі персоналії – джерела вивчення української історії та культури (40–50-ті роки XX ст.)	71
Лук'яненко О. В. Вікові особливості студентів-офіцерів повоєнних випусків Полтавського педінституту	75
Котик Ю. В. Оподаткування селян в УРСР у 1946–1953 рр.	77
Демідко О. О. Театральне життя Маріуполя в другій половині XX ст. (1970–1980-ті рр.)	79
Гаврилюк Г. І. Підсумки та наслідки третьої хвилі демократизації: адаптація даних Freedom House (1973–2018 рр.)	83
Стасюк Ю. М. озброєння українських добровольчих батальйонів на Сході України у 2014 році	88
Левчук К. І. Розвиток громадських організацій України протягом 90-х років XX ст.	93
Кикоть С. М. Адміністративний ресурс в Україні: причини виникнення та особливості використання	96
Муханов В. М. Історіографія та джерельна база історії становлення та розвитку галузі промислового виробництва сої та продуктів її переробки в Україні	99
Аносова В. С. До історії охорони культурної спадщини українського народу	104
Бондарчук-Чугіна І. Ю. Культура як чинник туристичного інтересу і туристичної мотивації	107
Васильєва Г. Г. Традиції та сучасні тенденції народного хорового співу Південного регіону України	110
Муравська С. В. Музейні заклади системи вищої освіти Західної України: статистика і логістика	113
Орехівський В. Д. Еволюція впровадження системи органічного землеробства в Приватному Підприємстві «Агроєкологія» у другій половині XX – на початку XXI століть	115
Орлова О. В., Бондарчук-Чугіна І. Ю. Культурний туризм у формуванні національної ідентичності	117
Сологуб В. Д., Латко В. Б., Шеремет В. В. Роль та значення музичних інструментів у контексті культурно-історичного розвитку	122
Олійник О. М., Марченко О. О. Історіософія національної кухні Китаю: нотатки до проблеми	126
Исмаилова А. И. Электронный каталог: больше возможностей для читателей (Електронний каталог: більше можливостей для читачів)	129
Сулейманова Х. С. Империя Афшаридов и ее отношения с Османской империей в документах «Хятті Хумаюн» (Імперія Афшариди і її відносини з Османською імперією в документах «Хятті Хумаюн»)	131
Гасанов Р. Об экономической жизни Мугана в раннем средневековье (Про економічне життя Мугана в ранньому середньовіччі)	136
Захарова О. В. Діяльність депутатських дворянських зборів Бессарабської губернії напередодні та під час Першої світової війни	138
Фалько С. А. Из истории военной модернизации на Востоке во второй половине XIX в.: деятельность инструкторских миссий военного министерства Российской империи в Азии (З історії воєнної модернізації на Сході в другій половині XIX ст.: діяльність інструкторських місій військового міністерства Російської імперії в Азії)	141

ДО УВАГИ АВТОРІВ !

Вимоги до структури та оформлення наукових статей:

1. Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

2. Розташування структурних елементів статті:

- УДК;
- прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів), вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, e-mail (українською, англійською мовами);
- назва статті та анотація українською, англійською мовами; анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки;
- ключові слова українською, англійською мовами;
- обов'язковий список використаних джерел у кінці статті; **після** списку використаних джерел **надається цей же список** джерел латинським алфавітом (транслітерація);
- **обов'язкова вимога до статей – якість, високий рівень англійської мови.**

3. Вимоги для оформлення тексту:

Поля 20 мм; шрифт Times New Roman, кегель 14, інтервал – 1,5; абзацний відступ – 10 мм. Рисунки й таблиці оформляються згідно з ДСТУ.

4. Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком:

[7, с. 123], де 7 – номер джерела за списком використаних джерел, 123 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [1; 4; 8] або [2, с. 32; 9, с. 48; 11, с. 257]. Посилання на архівні джерела – [15, арк. 258, 231зв].

5. Стаття подається мовою оригіналу (українською, російською, англійською, німецькою, французькою, іспанською, польською, чеською) у електронному варіанті у вигляді файлу, який виконаний в текстовому редакторі MS Word for Windows, на диску чи електронною поштою.

6. Статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються рецензією кандидата або доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку. Підписи рецензії або витягу обов'язково завірені з печаткою. Рецензія або витяг з протоколу подається у сканованому вигляді електронною поштою.

7. Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Редколегія може не поділяти світоглядних переконань авторів.

8. До статті додаються:

- для Веб-сайту збірника обов'язкове резюме статті англійською мовою 2000 знаків. Резюме статті повинно бути структуроване, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки.

Резюме статті надсилається безплатно.

Відомості про автора (авторів): прізвище, ім'я, по-батькові, вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, службова і домашня адреси з поштовим індексом, контактний телефон (моб.), e-mail, № відділення «Нової пошти».